

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ДИСКУРСИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ У МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ-МІЖНАРОДНИКІВ

У статті розкрито проблему формування англомовної усної дискурсивної компетентності у майбутніх економістів-міжнародників. Досліджуючи теоретичний та прикладний аспекти проблеми, автором проаналізовано сучасні підходи дослідження структури дискурсу, надано визначення поняття "дискурсивна компетентність", розкрито її структуру, виділено основні етапи її формування, описано їхнє змістовне наповнення.

Ключові слова: дискурсивна компетентність, дискурс, етапи формування, система вправ.

Постановка проблеми. У наш час, у зв'язку з тим, що англійська мова має статус мови міжнародного спілкування, проблема оптимізації навчання іноземних мов та визначення головних цілей, завдань та засобів їх реалізації стає найбільш актуальною. Інтеграція України до світового співтовариства та її активна участь у міжнародних заходах зумовила тенденцію до підготовки студентів, які б володіли іноземною мовою на рівні, який дозволить їм будувати взаємовигідний діалог у ситуаціях професійного спілкування. Вимоги чинної програми з іноземних мов для вищих навчальних закладів та рекомендації Ради Європи наголошують на створенні умов для формування у студентів вміння володіти такими мовними засобами і мати розвинуті навички спілкування, які необхідні для реальних професійних сфер і ситуацій, які мають бути конкретизовані відповідно до професійних потреб і контекстів [1: 8]. Це передбачає розвиток у студентів дискурсивної компетентності яка, на думку К. Ф. Седова, відображає особливості еволюції комунікативної компетентності особистості [2].

Формування у майбутніх економістів-міжнародників дискурсивної компетентності передбачає вміння кодувати та декодувати інформацію за допомогою іноземної мови відповідно до її лексичних, граматичних та синтаксичних норм, враховуючи при цьому стилістичний, жанровий, соціокультурний, психологічний та емоційний фактори [3: 75]. Як показує досвід практичної діяльності, у студентів виникають труднощі в організації та сприйнятті тематично різноманітної інформації мовних творів, інтерпретації та побудові текстів. Крім того, вони не володіють навичками професійного спілкування. Це зумовлює необхідність визначити поняття "дискурсивна компетентність" та охарактеризувати етапи її формування у студентів майбутніх економістів-міжнародників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття дискурсивної компетентності пов'язано з теорією дискурсу та лінгвістикою тексту, представлено в працях таких лінгводидактів, як І. Ф. Ухванової-Шмигової, Ф. С. Бацевича, В. І. Карасика, Н. Д. Гальскової, Н. І. Гез, М. М. В'ятютнева, О. І. Кучеренко, Н. І. Формановської. Наприклад, М. М. В'ятютнев визначає дискурсивну компетентність як компонент, який відповідає за знання типів контекстів / дискурсів і правила їх організації [4: 78-90.]. На думку І. Ф. Ухванової-Шмигової, дискурсивна компетентність – це не тільки вміння створювати зв'язний текст відповідно до певної комунікативної ситуації, але й бачення тексту як змістовного потенціалу, який потребує реконструкції, інтелектуальної роботи, містить у собі предмет розмови комунікантів, які відповідно до нього створюють свою мовну поведінку [5: 231-244]. О. І. Кучеренко визначає дискурсивну компетентність як "знання і володіння різними типами дискурсів та їх організацією залежно від параметрів комунікативної ситуації, в якій вони породжуються та інтерпретуються" [6: 84-89]. Н. І. Формановська вбачає дискурсивну компетентність у тому, що комуніканти, орієнтуючись один на одного, на загальний денотативний простір, фонові практичні знання, національно-культурні стереотипи, виражають свої інтенції, емоції, відношення, оцінки [7: 32-35]. Вона дозволяє вимірювати рівень сформованості умінь особистості під час здійснення ефективної та результативної дискурсивної діяльності [8]. Проаналізувавши різні трактування поняття "дискурсивна компетентність", ми розуміємо англомовну усну дискурсивну компетентність студентів економістів-міжнародників як здатність мовної особистості сприймати, інтерпретувати та породжувати різні типи дискурсів та текстів залежно від різних ситуацій спілкування.

В основі дискурсивної компетентності лежить поняття дискурсу – процесу мовної комунікації, в результаті якої створюється текст [9: 3-21]. Робота з дискурсом включає в себе вміння орієнтуватися в комунікативній ситуації, знання різних типів дискурсу, вміння розрізнити і вживати дискурсні маркери, вміння виділяти лінгвістичні та екстралінгвістичні параметри дискурсу. Зважаючи на це, необхідною передумовою формування дискурсивної компетентності є структура дискурсу.

Дискурси ми розглядаємо як вербалізовану форму соціокультурного процесу діяльності. Це означає, що дискурс нерозривно пов'язаний із ситуацією та контекстом. Визнання ролі ситуації та контексту в дискурсі дає можливість визначити один із чинників породження дискурсу – комунікативний акт, в

якому беруть участь комуніканти, які у формі діалогу творять висловлювання та інтерпретують їх [10: 41]. Ми вважаємо слід за Т. А. ван Дейком, що комунікативні події та комунікативні акти є одиницями дискурсу, що дає можливість дослідити структуру дискурсу.

Лінгвісти по-різному представляють структуру дискурсу. Окремі лінгвісти, наприклад, Дж. Сьорл, [11: 7-29] вважають, що на рівні дискурсу (тобто вище речення) відсутня будь-яка лінгвістична (структурна) організація. З іншого боку, на думку М. Л. Макарова, носії мови інтуїтивно, а інколи й усвідомлено (наприклад, у процесі навчання або аналізу) помічають таку властивість дискурсу: не будь-яке висловлення можна вжити після якогось іншого висловлення [12]. Отже, спілкування спирається на певний порядок комунікативних ходів у діалозі, структуру обміну мовленнєвими діями, тобто на моделювання процесу комунікації.

У структуру дискурсу входять два компоненти: лінгвістичний та екстралінгвістичний. У лінгвістичний компонент входять системні мовні одиниці такі, як словоформа та речення. Екстралінгвістичний компонент складають: ситуація, соціальний, прагматичний, соціокультурний, психологічний та інші фактори. Саме екстралінгвістичний компонент дозволяє сприймати та створювати культурно, соціально та професійно-зорієнтовані мовленнєві висловлювання, тобто дискурс, спираючись у процесі його породження на екстралінгвістичні принципи комунікації, або, як їх називає Г. П. Грайс, принципи спілкування (дискурсивні закони) [13: 217-237].

Окрім того, варто розрізнити різні рівні у структурі дискурсу – макроструктуру або глобальну структуру та мікроструктуру або локальну структуру. Макроструктура дискурсу – це його членування на великі складові: епізоди в розповіді, абзаци в газетній статті, групи реплік в усному діалозі, тощо. У середині великих фрагментів дискурсу спостерігається єдність – тематична, референційна (тобто, єдність учасників, які описані у ситуації), подій, часова, просторова, тощо. Між великими фрагментами дискурсу спостерігаються межі, які позначаються відносно довшими паузами (в усному дискурсі), графічним виділенням (у письмовому дискурсі), спеціальними лексичними засобами (наприклад, службовими словами). За Т. ван Дейком, макроструктура – це узагальнений опис основного змісту дискурсу, що будується адресатом у процесі розуміння. Макроструктура будується як повноцінний текст, тобто іншими словами вона може називатись рефератом або резюме [13: 1-34]. Мікроструктура дискурсу, на думку С. Ю. Тюрина, визначається як членування дискурсу на мінімальні складові, які можна віднести до дискурсивного рівня. У більшості сучасних підходів до дослідження дискурсу такими мінімальними одиницями вважаються предикації, або клаузи. В усному дискурсі найбільш наближені до клауз одиницями є інтонаційні. Дискурс, таким чином, є ланцюгом клауз [14].

Відповідно до каналу передачі інформації дискурс поділяють на усний та письмовий. При усному дискурсі канал – акустичний, при письмовому – візуальний. Обидві форми дискурсу мають лінійний характер. При цьому письмовий дискурс має такі характеристики: час і місце виникнення, авторство, орієнтованість на аудиторію. Усний дискурс включає в себе ситуацію (час і місце) утворення, адресанта та адресата, канал зв'язку, стосунки між комунікантами.

У наукових дослідженнях використовуються різні класифікації дискурсів: педагогічний дискурс, етичний дискурс, містичний дискурс, науковий дискурс, критичний дискурс, тощо (В. І. Карасик, Г. Г. Почепцов, Ю. Хабермас).

Спираючись на такі ознаки, як "особливості мовлення у контексті дискурсу, особливості знакового відображення реальної ситуації цим дискурсом та особливості комунікативної ситуації", Г. Г. Почепцов називає низку комунікативних дискурсів: теле- і радіо, літературний, рекламний, політичний, фольклорний, міфологічний тоталітарний, ритуальний, театральний, неофіційний (позацензурний), неправдивий, лайливий, етикетний. Усі інші розходження між різновидами дискурсу, як правило, описуються за допомогою поняття жанру.

Спираючись на структуру дискурсу, ми визначаємо такі складові дискурсивної компетентності:

1. Стратегічна – уміння мовця розуміти свій комунікативний намір і планувати комунікативну ситуацію.
2. Текстова – уміння організувати послідовність речень в єдине висловлювання.
3. Жанрова – уміння організувати дискурс відповідно до набору правил конкретного жанру.
4. Усної комунікації – уміння організувати свою мовну поведінку відповідно до задач спілкування.

З огляду на те, що формування дискурсивної компетентності будується на формуванні умінь розрізняти типи дискурсів, їхні структурно-композиційні та мовні характеристики, прийоми структурування мовлення з використанням адекватних мовних засобів, розуміння монологічних та діалогічних мовленнєвих повідомлень, створювати реальний дискурс відповідно до сфери і ситуації з урахуванням статусу мовного партнера, то в процесі навчання необхідно спиратися на чотири види досвіду [15]:

1. досвід пізнавальної діяльності, який фіксується у формі знання;
2. досвід виконання певних способів діяльності у формі вміння діяти за зразком;
3. досвід творчої діяльності у формі вміння приймати ефективні рішення у проблемних ситуаціях;
4. досвід здійснення емоційно-ціннісних відносин у формі особистісних орієнтацій.

Формування англомовної дискурсивної компетентності передбачає наступні етапи:

- репрезентативно-підготовчий;
- репродуктивно-конструктивний;
- продуктивний.

Перший етап – репрезентативно-підготовчий – передбачає ознайомлення студентів із теорією дискурсу, законами дискурсу, новими типами та жанрами дискурсу, правилами їх побудови, об'єднання зразків мовлення рівня фрази в надфразову єдність, побудови висловлювання надфразового рівня, формування навичок роботи з текстом (сприймати та розуміти текст). Він направлений на системне та комплексне вивчення теоретичного матеріалу, активізацію комунікативної діяльності студентів, формування вмінь сприймати та створювати висловлювання на іноземній мові.

Другий етап – репродуктивно-конструктивний – спрямований на формування вмінь розрізняти типи дискурсів, спираючись на їхні типологічні ознаки, розпізнавати і вживати дискурсні маркери, вибирати та редагувати дискурси, орієнтуватись у комунікативній ситуації, відтворювати дискурс спираючись на зорові та комунікативні опори або без опор. Формування вмінь роботи з текстом включає в себе розуміння логіко-змістовної структури тексту, композиційне оформлення тексту, побудову тексту відповідно до комунікативної ситуації.

Мета третього етапу – продуктивного – полягає у формуванні навичок породжувати цілісні мовленнєві висловлювання, враховуючи комунікативний намір та екстралінгвістичні параметри ситуації, адекватно розуміти, інтерпретувати та будувати самостійні дискурси відповідно до конкретної ситуації, у формуванні навичок роботи з текстом. Цей етап пов'язаний із практичним використанням дискурсу та направлений на вирішення різноманітних комунікативних задач відповідно до умов спілкування та використання необхідних для цього мовних знань, мовленнєвих навичок та умінь.

Формування дискурсивної компетентності – це свідомо організований, ціленаправлений процес, який дає можливість студенту поетапно перейти від академічної діяльності до навчально-професійної, а від неї до – професійної діяльності. Опанування цим процесом відбувається за допомогою виконання системи вправ, яка забезпечує можливість інтегрувати знання, отримані на уроках з іноземної мови, та створювати на їх основі самостійний мовленнєвий продукт.

Систему вправ із вивчення іноземної мови представлено в працях таких відомих лінгводидактів, як Н. І. Гез, Є. І. Пассов, Р. К. Міньяр-Белоручева та інших. У методиці викладання мов існує велика кількість класифікації вправ І. В. Самойлюкевич, А. М. Хомицької, Т. П. Камаєва та ін. Проте, відповідно до визначення С. Ю. Ніколаєвої, розрізняють загальну систему вправ для навчання спілкування іноземною мовою, яка охоплює усі види мовленнєвої діяльності, при цьому існують підсистеми вправ для формування "технічних навичок", мовленнєвих навичок і мовленнєвих умінь, усередині яких розрізняють ще групи вправ, спрямовані на оволодіння конкретними навичками та окремими вміннями. В основі визначення є розуміння, що вправи у системі певним чином залежать одна від одної, тобто, вправа, спрямована на відпрацювання якогось елементу операції, є щабелем для переходу до формування більш складного уміння.

У процесі розробки вправ ми спиралися на загальну систему вправ, упорядковану Н. К. Склярєнко. Таким чином, до складу нашої системи вправ входять три підсистеми вправ: для формування спеціальних та технічних навичок, побудови, інтерпретування та сприйняття дискурсу, формування навичок та розвитку умінь побудови, розвитку та удосконалення умінь побудови власного дискурсу. Також необхідно зазначити, що ми розташували вправи усередині системи таким чином, що система вправ стала системою взаємозалежних навчальних дій, розташованих за наростанням труднощів у їх виконанні, що забезпечує якісну реалізацію кожної операції і правильне позначення послідовності виконання цих операцій у комплексі, а також їх повторення й відпрацювання в різних комбінаціях [16].

Охарактеризуємо вправи, які використовуються на етапах формування дискурсивної компетентності. На репрезентативно-підготовчому етапі використовуються рецептивні некомунікативні, рецептивно-репродуктивні некомунікативні та умовно-комунікативні вправи, що забезпечують активацію фонових знань, поглиблення і накопичення інформації про дискурс, ознайомлення з його структурою. Такі вправи спрямовані на формування уміння ідентифікувати дискурси та дискурсні маркери, репродукцію висловлювання на понад фразовому рівні, аналізу тексту, набувають знань для ефективного пошуку професійної інформації. Наприклад:

Вправа 1. Тип вправи: некомунікативна, рецептивна, індивідуальна. Мета: навчити студентів розпізнавати та вживати дискурсивні маркери. Інструкція:

Look at the following uses of discourse markers.

a) Match the words below to their use categorizing them into groups with similar meanings.

So Therefore Though However As a result And Nonetheless Overall But Yet As well as

1. emphasizes a contrast _____
2. gives a counter-argument _____
3. generalizes a contrast _____
4. introduces additional information _____.

b) Categorize three different types of discourse marker according to their form and function.

Type 1: Links clauses – usually comes between clauses/in the middle of a sentence.

Type 2: Links clauses – can come between clauses or at the beginning of a sentence.

Type 3: Links sentences – usually at the beginning of a sentence.

У репродуктивно-конструктивний етап входять умовно-комунікативні рецептивно-продуктивні вправи, спрямовані на розвиток навичок відтворення міні-дискурсів, умінь вибирати відповідно до ситуації спілкування стилістичні мовні засоби, використовувати з дидактичними цілями англійські професійні тексти. Вправи на цьому етапі спрямовані на формування вмінь і навичок системного мислення, формування висловлювання, продукування різноманітних типів дискурсів, відбір та аналіз різноманітних типів дискурсів відповідно до комунікативної ситуації, формування навичок побудови професійно-орієнтованих текстів. Наприклад:

Вправа 2. Тип вправи: умовно-комунікативна, рецептивно-продуктивна, парна. Мета: навчити студентів моделювати дискурс, використовуючи опори. Інструкція: Your executive is a very tough man. What should his staff do to please him?

For ideas:

To be creative

To be well-organized

To keep fit

To be punctual

To be enthusiastic

To obey the rules

У продуктивний етап входять комунікативно-конструктивні вправи, що забезпечують розвиток навичок реалізації певних комунікативних намірів у межах конкретної комунікативної ситуації, вживання різних типів дискурсів під час породження акту спілкування з урахуванням статусу мовного партнера, формування навичок роботи з текстами. Вправи, які використовуються на цьому етапі, спрямовані на уміння адаптувати мовленнєво-мисленнєві процеси до умов, заданих ситуацією спілкування, знання екстралінгвістичних правил побудови дискурсу, уміння продукувати висловлювання, вибираючи відповідний формат дискурсу, знання загальних закономірностей створення текстів. Важливим компонентом цих вправ є опора на моделювання умовно-реальних та реальних ситуацій спілкування. Наприклад:

Вправа 3. Тип вправи: комунікативна, продуктивна, групова. Мета: закріпити вміння створювати власний дискурс у межах комунікативної ситуації. Інструкція: Imagine you are a banker talking to one of your customers who has never exported before. Explain how documentary credit works.

Висновки. Підсумувавши викладене вище, ми можемо стверджувати, що дискурсивна компетентність – це сукупність знань та навичок у створенні та реалізації дискурсу відповідно до контексту ситуації. Дискурсивна компетентність передбачає уміння орієнтуватися у різних типах дискурсів, адекватно розуміти та породжувати висловлювання, розуміння намірів комунікантів, вибір способу організації дискурсу відповідно до мети висловлювання, навички організації мовного матеріалу у зв'язному тексті. Основним компонентом змісту навчання є дискурс. Він визначається як складне комунікативне явище, яке, окрім акту створення тексту, включає в себе екстралінгвістичні умови спілкування. Текст є носієм інформації, а дискурс є взірцем реалізації визначених комунікативних намірів у контексті конкретної комунікативної ситуації щодо партнера, представника іншої культури, вираженої певними мовними і немовними засобами.

Поняття "тип дискурсу" визначається за допомогою поняття "тип тексту", оскільки дискурс – це мовний вітвір, який включає в себе відповідний текст та екстралінгвістичні ознаки. Для навчання різних типів дискурсів необхідно розглядати відповідні типи текстів, які лежать в основі їхнього формування [17].

Робота з формування дискурсивної компетентності спрямована на активізацію комунікативної діяльності студентів, поєднання окремих речень у зв'язні уривки дискурсу, аналіз ситуації спілкування та її компонентів, проектування спілкування, визначаючи модель побудови дискурсу та мовні засоби її реалізації, виділення лінгвістичних та екстралінгвістичних параметрів дискурсу. Формування дискурсивної компетентності відбувається в три етапи: репрезентативно-підготовчий, репродуктивно-конструктивний, продуктивний. На кожному етапі студенти використовували завдання, в основі яких лежать спеціально відібрані іншомовні тексти та навчальні ситуації, які спонукають студентів, на основі отриманих знань та розвинутих умінь, реалізувати успішне спілкування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Програма з англійської мови для професійного спілкування / [кол. авторів Г. Є. Бакаєва та ін.]. – К. : Ленвіт, 2005. – 119 с.
2. Кучерява О. А. Формування дискурсивної компетенції студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук : спец. 13.00.02 "Теорія і методика навчання (українська мова)" / О. А. Кучерява. – Одеса, 2008. – 21 с.

3. Евстигнеева И. А. Формирование дискурсивной компетенции студентов языковых вузов на основе современных Интернет-технологий / И. А. Евстигнеева // Язык и культура. – 2013. – № 1 (21). – 75 с.
4. Вятютнев М. Н. Традиции и новации в современной методике преподавания русского языка / М. Н. Вятютнев // Научные традиции и новые направления в преподавании русского языка и литературы. – М. – 1986. – С. 78–90.
5. Ухванова-Шмыгова И. Ф. Дискурсивная и методическая компетенции и их место в процессе повышения качества преподавания иностранного языка в вузе / И. Ф. Ухванова-Шмыгова // Методология исследований политического дискурса : актуальные проблемы содержательного анализа общественно-политических текстов. Вып. 5. – Мн. : БГУ, 2008. – С. 231–244.
6. Кучеренко О. И. Чему обучать : тексту или дискурсу / О. И. Кучеренко // Новые технологии коммуникативного обучения иностранному языку : [сб. науч. тр.]. – М., 2000. – Вып. 449. – С. 84–89.
7. Формановская Н. И. Речевое общение : коммуникативно-прагматический подход / Н. И. Формановская. – М. : Русский язык, 2002. – С. 32–35.
8. Назарова Л. А. Формирование и развитие дискурсивной компетенции как условие овладения успешной коммуникацией / Л. А. Назарова. – Уфа : Управление образования администрации города Уфы МБОУ Лицей № 5 Кировского района городского округа г. Уфа, 2013. – 29 с.
9. Кибрик А. А. Модус, жанры и другие параметры классификации дискурсов / А. А. Кибрик // Вопр. Языкознания № 2. – 2009. – С. 3–21.
10. Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище : методологія, архітектоніка, варіативність (на матеріалах сучасної газетної публіцистики) : [монографія] / К. Серажим. – К. : Паливода А. В. – 2010. – 352 с.
11. Searle J. R. Conversation / John R. Searle. – Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins Publishing Company. – P. 7–29.
12. Макаров М. Л. Основы теории дискурса / Михаил Львович Макаров. – М. : Гнозис, 2003. – 280 с.
13. Грайс Г. П. Логика и речевое общение / Г. П. Грайс // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. XVI. – М. : Прогресс, 1985. – С. 217–237.
14. Кибрик А. А. Финитность и дискурсивная функция клаузы [Электронный ресурс] / А. А. Кибрик. – Режим доступа : http://www.philol.msu.ru/~otipl/new/main/people/kibrikaa/files/Finiteness_discourse_clause@ITG3_2008.pdf.
15. Балыхина Т. М. Структура и содержание российского филологического образования. Методологические проблемы обучения русскому языку : [научное издание] / Т. М. Балыхина. – М. : Изд-во МГУП, 2000. – 400 с.
16. Светличная Е. Р. Система упражнений для обучения устному последовательному двустороннему профессионально ориентированному переводу [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/conference/the-content-of-conferences/archives-of-individual-conferences/december-2012>.
17. Язык в проблемном поле гуманитаристики : [монография] / [Нифанова Т. С., Мельничук О. А., Мерзлякова А. Х. и др.]. – Архангельск : Поморский университет им. М. В. Ломоносова, 2010. – 351 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Programa z angliys'koyi movy dlya profesiynogo spilkuvannya [Programme on English for the Professional Communication] / [kol. avtoriv G. E. Bakaeva ta in.]. – K. : Lenvnit, 2005. – 119 s.
2. Kucheryava O. A. Formuvanniya dyskursyvnoyi kompetentsii studentiv filologichnykh fakul'tetiv vyshchykh navchal'nykh zakladiv [Discursive Competence Formation of Students of Philological Departments in Higher Educational Establishments] : avto-ref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. nauk : spets. 13.00.02 "Teoriya i metodyka navchannya (ukrayins'ka mova)" / O. A. Kucheryava. – Odessa, 2008. – 21 s.
3. Evstigneeva I. A. Formirovanie diskursivnoy kompetentsii studentiv yazykovykh vuzov na osnove sovremennykh Internet-tekhnologiy [Discursive Competence Formation of Students of Philological Higher Educational Establishments Based on Modern Internet-Technologies] / I. A. Evstigneeva // Yazyk i kul'tura [Language and Culture]. – 2013. – № 1 (21). – 75 s.
4. Viatutnev M. N. Traditsii i novatsii v sovremennoy metodike prepodavaniya russkogo yazyka [Traditions and Innovations in the Modern Methodology of Teaching the Russian Language] / M. N. Viatutnev // Nauchnye traditsii i novye napravleniya v prepodavanii russkogo yazyka i literatury [Scientific Traditions and New Directions in Teaching the Russian Language and Literature]. – M., 1986. S. 78–90.
5. Ukhvanova-Shmygova I. F. Diskursnaya i metodicheskaya kompetentsii i ikh mesto v protsesse povysheniia kachestva prepodavaniia inostrannoga yazyka v vuzе [Discursive and Methodical Competences and their Role in the Process of Quality Improvement in Teaching the Foreign Language in Higher Educational Establishments] / I. F. Ukhvanova-Shmygova // Metodologiya issledovaniy politicheskogo diskursa : aktual'nye problemy sodержatel'nogo analiza obshchestvenno-politicheskikh tekstov. Vyp. 5 [Research Methodology of Political Discourse : Current Issues of the Content Analysis of Social-Political Sciences. Issue 5]. – Mн. : BГУ, 2008. – S. 231–244.
6. Kucherenko O. I. Chemu obuchat' : tekstu ili diskursu [What Should Be Taught : the Text or the Discourse] / O. I. Kucherenko // Novye tekhnologii kommunikativnogo obucheniya inostrannomu yazyku [New Technologies of the Foreign Language Communicative Teaching] : [sb. nauch. tr.]. – M., 2000. Vyp. 449. – S. 84–89.
7. Formanovskaya N. I. Rechevoe obshchenie : kommunikativno-pragmaticheskiy podkhod [Oral Communication : the Communicative-Pragmatic Approach]. – M. : Russkiy yazyk 2002. – S. 32–35.
8. Nazarova L. A. Formirovanie i razvitie diskursivnoy kompetentsii kak uslovie ovladeniya uspeshnoy kommunikatsiyei [Discourse Formation and Development as a Condition of Mastering the Successful Communication]. – Ufa : Upravlenie obrazovaniya administratsii goroda Ufy MBOU Litsey № 5 Kirovskogo rayona gorodskogo okruga g. Ufa, 2013. – 29 s.

9. Kibrik A. A. Modus, zhanry i drugie parametry klassifikatsii diskursov [Modus, Genres and Other Parameters of Discourses Classification] / A. A. Kibrik // Vopr. yazykoznavaniya № 2 [Linguistic Issues №2]. – 2009. – S. 3–21.
10. Serazhym K. Dyskurs yak sotsiolingval'ne yavlyshche : metodologiya, arkhitektonika, varyatyvnyy (na materialakh suchasnoy gazetnoy publitsystyky) [Discourse as a Social-Linguistic Phenomenon : Methodology, Architectonics, Variation (on Materials of Modern Newspaper Publicism) : [monografiya] / K. Serazhym. – K. : Palyvoda A. V. – 2010. – 352 s.
11. Searle J. R. Conversation / John R. Searle. – Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins Publishing Company. – P. 7–29.
12. Makarov M. L. Osnovy teorii diskursa [Bases of Discourse Theory] / Mikhail L'vovich Makarov. – M. : Gnozis, 2003. – 280 s.
13. Grais G. P. Logika i rechevoe obshchenie [Logics and Speech Communication] / G. P. Grais // Novoe v zarubezhnoy lingvistike [New in Foreign Linguistics]. – Vyp. XVI. – M. : Progress, 1985. – S. 217–237.
14. Kibrik A. A. Finitnost' i diskursivnaya funktsiya klauzy [Finiteness and Clause Discursive Function] [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.philol.msu.ru/~otipl/new/main/people/kibrikaa/files/Finiteness_discourse_clause@ITG3_2008.pd.
15. Balykhina T. M. Struktura i sodержanie rosiyskogo filologicheskogo obrazovaniya. Metodologicheskie problemy obucheniya russkomu yazyku [Russian Philological Education Structure and Context. Methodological Issues of Teaching the Russian Language] : [nauchnoe izdanie] / T. M. Balykhina. – M. : Izd-vo MGUP, 2000. – 400 s.
16. Svetlichnaya E. R. Sistema uprazhneniy dlya obucheniya ustnomu posledevatel'nomu dvustoronnemu profesional'no orientirovannomu perevodu [System of Exercises for Teaching the Oral Successive Bilateral Professional Oriented Translation] [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/conference/the-content-of-conferences/archives-of-individual-conferences/december-2012>.
17. Yazyk v problemnom pole gumanistiki [Language in the Problematic Field of Humanistics] : [monografiya] / [Nifanova T. S., Mel'nichuk O. A., Merzlaykova A. Kh. i dr.]. – Arkhangel'sk : Pomorskiy universitet im. M. V. Lomonosova, 2010. – 351 s.

Матеріал надійшов до редакції 12.05. 2015 р.

Войтаник И. В. Этапы формирования англоязычной дискурсивной компетентности в говорении у будущих менеджеров-экономистов.

В статье раскрывается проблема формирования англоязычной устной дискурсивной компетентности у будущих менеджеров-экономистов. Исследуя теоретический и прикладной аспекты проблемы, автором проанализированы современные подходы к исследованию дискурса, дается определение понятия "дискурсивная компетенция", раскрывается ее структура, выделяются основные этапы ее формирования, описывается их содержательное наполнение.

Ключевые слова: дискурсивная компетентность, дискурс, этапы формирования, система упражнений.

Voitanik I. V. Levels of Developing the English Discourse Competence in Future Managers-Economists' Speech.

The article deals with the issue of the English discourse competence in the future managers-economists' speech. The theoretical and applied aspects of analysis have been used to examine modern approaches of the discourse studying; it envisages the main definitions of the discourse competence, its typology and structure. The main stages of its formation and their contents have been described. When people use the language, they use much more than just words. The successful conversation requires speakers to choose language forms that make sense and are appropriate to the particular context. To be appropriate, speakers must consider the social expectations that govern the context such as taboos and the formality level. They must use their grammatical knowledge to structure accurately their ideas in understandable phrases and sentences. They must use intonations and stresses that support the intended meaning of their words, and they must interpret constantly verbal and non-verbal feedback in order to choose their next set of utterances. To negotiate such a sophisticated interaction participants should have the discourse competence. The English discourse competence is defined as the ability to build, perceive and interpret discourses in English according to the speaker's communicative intention. To produce the effective discourse, a learner needs to decode the linguistic and the sociolinguistic code, know the necessary lexical items, in a given situation for example, as well as the appropriate address forms. A number of views regarding the discourse competence have been discussed. For the discourse competence specification it is important to stipulate what is meant by discourse itself. The definitions of the discourse are numerous. It can be specified simply as a linguistic unit that comprises more than one sentence or language production built of a minimum two stretches of speech. The above mentioned number of views on the discourse endeavours to consider the analysis regarding the discourse competence, discourse structure and define the levels of developing the English competence in speech.

Key words: discourse competence, discourse, formation stages, system of exercises.